

A KONTINUUM-ELV

JOHN HOLT

Számomra olyan jelentősnek tűnik ez a könyv, mint az összes általam eddig olvasott könyv együttvéve. Jean Liedloff leírja és megmutatja benne, hogy a kisbabák akkor fejlődnek legjobban egészség, boldogság, intelligencia, függetlenség, önállóság, bátorság és együttműködés tekintetében, ha a humán biológiai tapasztalat „kontinuumában” születnek és nőnek fel. Úgy, ahogy a „primitív” anyák szülik meg és nevelik fel csecsemőiket, s ahogy vélhetően mindig tették ezt az emberi létezés évmilliói során. Nagyjából egy évig, amíg a kúszó-mászó, felfedező időszak el nem kezdődik, a csecsemők élvezik és igénylik az anyával való folyamatos fizikai kapcsolatot (vagy egy olyan valakiét, akit ugyanolyan jól ismernek és megbíznak benne). Néhány ezer évig a kisbabák mindig megkapták ezt a folyamatos fizikai érintkezést, és minden újszülött – mit sem tudva a történelemtől, de mindent tudva saját állati természetéről – elvárja, követeli ezt, és rettentően szenved, ha nem kapja meg.

Mrs. Liedloff egy ideig a yequana indiánok között élt az Amazonas-medencében. Erről az élményéről és másokról rendkívüli elevénységgel és érzékenységgel számol be. Így írja le egy yequana csecsemő életének kezdeti szakaszát:

„A »kontinuum« csecsemőit születésüktől fogva mindenhová magukkal viszik. A csecsemő élete már a köldökcsont leválása előtt is eseményekkel teli. Bár az idő nagy részét alvással tölti, már alvás közben elkezd hozzászokni az őt körülvevő emberek hangjához, a tevékenységük által keltett zajokhoz. Hozzászokik a hirtelen jött ütésekhöz, lökésekhez és mozgásokhoz, a testét különféle irányokból ért nyomásokhoz és emel-

sekhez, ahogy gondviselője a munka vagy a kényelem igényeit követve megigazítja csecsemőjét. Megszokja a nappalok és éjszakák ritmusát, a testét érő anyagok és a hőmérséklet váltakozását és a biztonságot adó jó érzést, hogy egy élő test oltalmazza.”

Ennek a bánásmódnak nem egy félénk, kapaszkodó, nyűgös és függőségben élő gyermek az eredménye, ahogy a legtöbb modern társadalomban élő ember gondolná, hanem pont az ellenkezője. Liedloff így ír:

„A csecsemő akkor tud kifelé tekinteni az anyán túli világra, amikor a testközeli tapasztalat minden védelmét és ösztönző erejét teljes mértékig megkapta... Az állandó kontaktus iránti igény fokozatosan elhalványul, ha a kellő mértékben megtapasztalta ezt az élményt a csecsemő, és csak olyankor igényli majd ennek a megerősítését a kisebb vagy nagyobb gyermek, ha egy mindenkor erejét meghaladó stresszhelyzetbe kerül. Ezek az alkalmak egyre ritkábbakká válnak, és igen gyorsan, mély és teljes önállóság fejlődik ki a gyermekben, amely bámulatosnak tűnhet annak, aki csupán a civilizált világban felnőtt, a testközeli élmény teljességének tapasztalatától megfosztott gyerekeket ismer.”

Mrs. Liedloff rámutat, hogy azok a gyerekek, akiket mindenhová elvisznek, hamar megfigyelik, hogy az emberek mit csinálnak körülöttük, és mihelyt képességeik engedik, csatlakozni szeretnének tevékenységükhöz. Senkinek semmit nem kell tennie annak érdekében, hogy a gyerekeket „szocializálják”, vagy megpróbálják őket rávenni, hogy részt vegyenek a csoport életében. Társas lénynek születtek, ez a természetük. A

civilizált ember egyik legostobább és legártalmasabb gondolata, amit valaha kiagyalt, és ami egyáltalán nem a tapasztalatokból táplálkozott, hogy a gyerekek eredendően rossznak születnek, és csupán fenyegetéssel és büntetéssel lehet őket rávenni arra, hogy azt tegyék, amit a többi ember tesz körülöttük.

Semelyik kontinuum-kultúra nem gondolja azt a gyerekről, hogy magától értetődően rossz, nem feltételezi, hogy mindenáron helytelenül akar viselkedni, galibát akar okozni, megtagadja a segítséget másoktól, rombol vagy fájdalmat okoz másoknak. Ezek a nálunk gyakori magatartási problémák egyszerűen ismeretlenek a hosszú tradíciókkal rendelkező kultúrákban. Néhány évvel ezelőtt amerikai gyerekutatók egy csoportja Kínába utazott, hogy tanulmányozzák a kínai gyerekeket, a gyermeknevelést és az iskolákat. Az amerikaiak lelkesen kérdezték, hogy mit csinálnak a kínaiak, ha a gyerekek hisztiznek, verekszenek, csúfolják egymást, nyafognak, összetörnek dolgokat, bántanak másokat stb. A kínai gyerekutatók zavartan néztek az amerikaiakra. Az amerikaiak azt is kérdezhették volna: „Mit tesznek, amikor a gyerekek 300 láb magasan a levegőbe ugrálnak?” A kínaiak újra és újra csak azt tudták mondani: „A gyerekek nem csinálnak ilyen dolgokat.” Az amerikai látogatók zavarba esve távoztak. Nem merült fel bennük (bennem viszont igen), hogy azért nem rosszak a kínai gyerekek olyan vonatkozásban, ahogy a mi gyerekeink rossznak tűnnek, mert nem azt várják tőlük eleve. Egy gyerek időnként letér a helyes viselkedés ösvényéről, mert kicsi, tudatlan, tapasztalatlan és heves. De türelmesen el lehet neki mondani, hogy hibázott, és meg lehet neki magyarázni, hogy nem csinálunk ilyen dolgokat. Senki sem feltételezi, hogy a gyerek legbelsőbb szándéka az, hogy rosszat tegyen, és hogy csupán egy hosszú, kemény küzdelem fogja eltántorítani ettől a céljától, és helyes útra kényszeríteni.

Röviden, a tehetős nyugati világ problémás gyerekei ugyanúgy kultúránk termékei, akár az autók. Amit mi pszichológiának hívunk, az „emberi természetről” feltételezett tudásunk csakis a

saját különös nyugati világunk tanulmányozásáról szól, illetve szólhat. Súlyosan kifosztott emberek vagyunk. Az az „emberi természet”, amelyet pszichológusaink tanulmányoznak, olyan messze van az ember biológiai tapasztalatainak hosszú távú normáitól, hogy nem lenne túlzás csodabogárnak nevezni a tanulmányozott embereket, azaz saját magunkat. Liedloff leírása a „modern”, „orvosi”, „tudományos” gyermekszületésről és az azt követő napokról és hónapokról, ahogyan ezeket egy csecsemő kénytelen átélni, már épp elég ahhoz, hogy sírva fakadjunk, vagy rémálmaink legyenek, vagy mindkettő. Csoda, hogy nem állunk még rosszabbul, mint ahol már most is tartunk.

Bárcsak Mrs. Liedloff a könyv elején kimondta volna, amit végül a könyv végén tesz meg: a legkárosabb következmények némelyike, amelyeket a közelség és a testi kontaktus hiánya miatt szenvedünk el, enyhíthető, illetve gyógyítható, ha ezek a szükségleteink későbbi életünkben bőségesen kielégülnek. (Mrs. Liedloff tesz is néhány javaslatot erre vonatkozóan.) Ez fontos. Nagyon sok érzékeny és szerető szülőt – aki a modern, „civilizált” módon szülte meg és nevelte fel gyermekét – büntudat és bánat keríthet hatalmába a könyv hatására, látva, hogy mennyi mindent tagadott meg gyermekétől. De elegendő kedvességgel, gyengédséggel, türelemmel és bátorsággal a korai veszteség nagy része pótolható.

Nem is tudom elmondani, mennyire fontos számomra ez a könyv. Életem utóbbi huszonöt éve jórészt azzal telt, hogy egyre világosabban felismertem: világméretű tudományos és ipari civilizációnk minden látványos gazdagságával és erejével együtt, valójában szétfeszíti önmagát, és minden nap közelebb kerül a totális széteséshez. Mi lehet a baj? Mit tehetünk? Egy csomó ember remek munkát végez, és hasznos válaszokra hívják fel a figyelmünket. De csupán az utóbbi egy vagy két évben lett nyilvánvaló, legalábbis számomra, hogy problémáink egyik legmélyebben gyökerező oka a gyereknevelési módszerünkben rejlik. Meg vagyok róla győződve, hogy semmiféle szociális vagy politikai változásnak nincs

esélye arra, hogy jobbra fordítsa a dolgokat, ha nem foglal magába a gyerekszüléssel és neveléssel kapcsolatos változtatásokat.

Így hát remélem, hogy nagyon sok ember fogja elolvasni ezt a könyvet, minél többen, annál jobb. A kisgyerekek és csecsemők szülein kívül a leendő szülők, azok, akiknek még nincs gyermekük, de egyszer majd szeretnének, a fiatal házások vagy leendő házások, tinédzserek, babysitterek, idősebb testvérek, valamint orvosok, ápolók, pszichológusok stb. Röviden mindazok,

akiknek valami köze lehet csecsemőkhöz vagy kisgyerekekhez. Az emberi faj végül is minden generációval változik. Egészséges és boldog csecsemők egy vagy két új nemzedéke talán elég lesz ehhez a változáshoz.

Fordította: Fóti Péter

(Jean Liedloff: *Az elveszett boldogság nyomában. A kontinuum-elv.* Fordította: Barta Judit. Kétezerregy Kiadó, Budapest, 2007.)

JOHN CALDWELL HOLT (1923–1985): amerikai pedagógus és iskolakritikus, az iskolátlantási mozgalom egyik kezdeményezője. Tanárként szisztematikus feljegyzéseket készített és naplót írt a munkájáról, ezek alapján írta meg később nagy hatású műveit: *How Children Fail* (1964, magyarul: *Iskolai kudarcok*, Gondolat Könyvkiadó, 1991), *How Children Learn* (1967, *Hogyan tanulnak a gyerekek*) és *Escape from Childhood: The Rights and Needs of Children* (1974, *Menekülés a gyermekorból. A gyermekek jogai és szükségletei*). Úgy vélte: annak, hogy a gyerekek nem tanulnak az iskolában, a félelem az elsődleges oka. Félelem attól, hogy nem találják meg a helyes választ, hogy kigúnyolják őket a gyerekek és a tanárok, hogy nem elég jók. Ezt a helyzetet tovább rontja, hogy az iskola olyan dolgok tanulására kényszeríti a gyerekeket, amelyek nem feltétlenül érdeklik őket. Holt amellet érvelt, hogy a gyerekek iskolai kudarcai nem az iskola erőfeszítései dacára, hanem azok eredményeképp alakulnak ki. Első könyvei hatalmas vitát kavartak, és szerzőjük a média rendszeres szereplőjévé vált. A hetvenes években Ivan Illich és Harold Bennett hatására az otthoni iskolázás (homeschooling), vagy még inkább az otthon tanítás (unschooling) hívévé vált, és a mozgalom lényegét abban látta, hogy a gyerekek otthon, saját érdeklődésüket követve, kényszer nélkül tanuljanak. 1977-ben alapította meg Growing Without Schooling (Nevelkedés Iskolázás Nélkül) c. hírlevelét (<http://www.holtgws.com>).

(Az angol nyelvű Wikipedia szócikke alapján)

JEAN LIEDLOFF: amerikai író, egyetlen könyve *A kontinuum-elv*. Két és fél évet töltött a dél-amerikai őserdőben, ahol megismerhette a kőkori körülmények között élő indiánok életét. Könyvében új szempontból mutatja be, hogy vesztette el a nyugati civilizáció a természetes élet előnyeit, és gyakorlati eljárásokat javasol, hogyan nyerhetnénk vissza valamit ebből. Ma Kaliforniában él egy lakóhajón a macskájával, és tanácsokat ad szülőknek, valamint olyan felnőtteknek, akik a helytelen neveltetés hatásaitól szeretnének szabadulni. Nem ment férjhez, és nincsenek gyerekei, de könyve nagyon sok szülőnek és gyerekeknek nyújtott segítséget.

(<http://www.continuum-concept.org>)